

# Εθισμός και πολιτισμικό περιβάλλον: αντιλήψεις για την εξάρτηση ανά τους αιώνες

Χρυσούλα Τριανταφύλλου

Νοσηλεύτρια ψυχικής υγείας, Ψ.Ν.Θ

## ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ο άνθρωπος από την προϊστορική εποχή άρχισε να ανακαλύπτει τις ιδιότητες των φυτών. Όπως προκύπτει από τις αρχαιολογικές έρευνες σε κάθε πολιτισμό τα φυτά καλλιεργήθηκαν για πολλούς σκοπούς: ανακούφιση από τον πόνο, θρησκευτικές τελετουργίες, χαλάρωση και διασκέδαση. Σε κάποια από αυτά αποδόθηκαν υπερφυσικές ή θεραπευτικές ιδιότητες ανάλογα με τις αντιλήψεις που επικρατούσαν σε κάθε εποχή και πολιτισμό.

Ωστόσο τα προϊόντα που παράγονται από τα φυτά αυτά όπως τα αλκοολούχα ποτά και οι ψυχοδραστικές ουσίες αποδείχτηκε ότι μπορούν να οδηγήσουν σε εξάρτηση και να βλάψουν την υγεία. Επίσης παρατηρήθηκε από τα αρχαία χρόνια ακόμη πως οι άνθρωποι εμφάνισαν εξάρτηση και σε συμπεριφορές όπως η ενασχόληση με τα τυχερά παιχνίδια. Η εξάρτηση ή εθισμός είναι ένα φαινόμενο που έχει απασχολήσει διάφορους τομείς όπως η επιστήμη, η τέχνη και η φιλοσοφία. Οι άνθρωποι καταφεύγουν στη χρήση ουσιών νόμιμων και παράνομων για να νιώσουν ανακούφιση από τα προβλήματα τους ή να χαλαρώσουν από την πίεση της καθημερινότητας.

Η παρούσα μελέτη είναι βασισμένη στη βιβλιογραφική ανασκόπηση ελληνικής και ξένης βιβλιογραφίας, με σκοπό την ανάδειξη της επίδρασης που ασκεί το πολιτισμικό περιβάλλον στην χρήση ψυχοδραστικών ουσιών, αλκοόλ και εξαρτησιογόνων συμπεριφορών. Η αναζήτηση πραγματοποιήθηκε μέσα από αξιόπιστες ηλεκτρονικές βάσεις σε βιβλία, εγχειρίδια, άρθρα, πρακτικά συνεδρίων, διδακτορικές διατριβές και συγγράμματα.

Στη σημερινή εποχή αν και είναι γνωστό ότι το αλκοόλ και οι ουσίες προκαλούν όχι μόνο εθισμό αλλά και πολλά σωματικά προβλήματα υγείας, η κατανάλωσή τους όχι μόνο δεν έχει περιοριστεί, αντίθετα έχει πάρει απειλητικές διαστάσεις. Αν και στις περισσότερες χώρες οι ναρκωτικές ουσίες είναι παράνομες και η κατανάλωση αλκοόλ και τα τυχερά παιχνίδια δεν επιτρέπονται στους ανήλικους η χρήση τους ξεκινά από ολοένα και μικρότερη ηλικία και αποτελεί ένα από τα μεγαλύτερα κοινωνικά προβλήματα της σύγχρονης εποχής.

**Λέξεις Κλειδιά:** εθισμός, εξάρτηση, πολιτισμικό περιβάλλον

Υπεύθυνος αλληλογραφίας: Χρυσούλα Τριανταφύλλου  
e-mail: e-mail: doratarosa@hotmail.gr

Ημερομηνία υποβολής: 09/01/2022  
Ημερομηνία δημοσίευσης: Μάρτιος 2024

Σημείωμα εκδότη: Η παρούσα δημοσίευση εκφράζει την προσωπική άποψη της συγγραφέως.

Αναφορά του άρθρου ως: Τριανταφύλλου Χ. (2024). Εθισμός και πολιτισμικό περιβάλλον: αντιλήψεις για την εξάρτηση ανά τους αιώνες. *Ελληνικό Περιοδικό Νοσηλευτικής Επιστήμης* 17(1): 26-32, <https://doi.org/10.24283/hjns.202413>

## ΒΑΣΙΚΑ ΣΗΜΕΙΑ

- Οι άνθρωποι καταφεύγουν στη χρήση ουσιών νόμιμων και παράνομων για να νιώσουν ανακούφιση από τα προβλήματα τους ή να χαλαρώσουν από την πίεση της καθημερινότητας
- Αν και είναι γνωστό ότι το αλκοόλ και οι ουσίες προκαλούν όχι μόνο εθισμό αλλά και πολλά σωματικά προβλήματα υγείας, η κατανάλωσή τους έχει πάρει απειλητικές διαστάσεις
- Η χρήση τους ξεκινά από ολοένα και μικρότερη ηλικία και αποτελεί ένα από τα μεγαλύτερα κοινωνικά προβλήματα της σύγχρονης εποχής

## ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι άνθρωποι από την αρχή της εμφάνισης τους πάνω στη γη άρχισαν να χωρίζονται σε ομάδες. Κάθε ομάδα δημιούργησε τα δικά της χαρακτηριστικά, νόμους, αξίες, τρόπο ζωής και αντιμετώπισης προβλημάτων. Για τη λύση των προβλημάτων κάθε λαός επηρεασμένος από τις αντιλήψεις που κυριαρχούσαν αναζήτησε βοήθεια από το περιβάλλον όπου κατοικούσε. Προσπάθησε να βρει κυρίως υλικά για την καταπολέμηση ασθενειών και εξάλειψη ή μείωση ενοχλητικών συμπτωμάτων όπως ο πόνος κυρίως στα φυτά. Πολλά από τα φυτά που προορίζονταν για αυτό το σκοπό, χρησιμοποιήθηκαν επίσης για θρησκευτικές τελετουργίες, ή με σκοπό την ψυχαγωγία και διαδόθηκαν στις περισσότερες περιοχές του κόσμου μέσω του εμπορίου ή των μετακινήσεων πληθυσμών. Ωστόσο στη συνέχεια αποδείχτηκε ότι αρκετά από αυτά δημιουργούσαν εξάρτηση μετά από επαναλαμβανόμενη χρήση.

Η κατανάλωση ψυχοδραστικών ουσιών που παράγονται από διάφορα φυτά αναφέρονται στα γραπτά κείμενα που έχουν σωθεί σε όλες τις οργανωμένες κοινωνίες. Σε κάθε περιοχή του πλανήτη από τα προϊστορικά ακόμη χρόνια, οι αντιλήψεις που επικρατούσαν σε κάθε κοινωνία και οι ιδιότητες που τους αποδίδονταν, καθόριζαν το αν η καλλιέργεια, η επεξεργασία και η χρήση των φυτών αυτών ήταν επιτρεπτή

Ένα άλλο φαινόμενο γνωστό στους περισσότερους πολιτισμούς εκτός από τον εθισμό σε ουσίες ήταν και ο εθισμός σε συμπεριφορές όπως η εξάρτηση από τυχερά παιχνίδια.

Στις περισσότερες σύγχρονες κοινωνίες το αλκοόλ και κάποια τυχερά παιχνίδια είναι αποδεκτά σαν μέσο χαλάρωσης ή ψυχαγωγίας και η χρήση τους είναι νόμιμη, ενώ αντίθετα οι πιο πολλές ψυχοδραστικές ουσίες θεωρούνται παράνομες και οι χρήστες αντιμετωπίζονται ως άτομα παραβατικά και περιθωριακά.

## ΑΛΚΟΟΛ

Η παραγωγή και κατανάλωση αλκοόλ ήταν όπως και σήμερα, επιτρεπτή ή και απαραίτητη σαν μέσο χαλάρωσης και διασκέδασης στους περισσότερους πολιτισμούς των περασμένων αιώνων. Συνηθισμένη επίσης ήταν και η χρήση του για θεραπευτικούς σκοπούς. Τα πιο συνηθισμένα ποτά στην αρχαία εποχή ήταν η μύρα και το κρασί για το οποίο σε κάποιους λαούς υπήρχαν και θεοί προστάτες όπως ο θεός του κρασιού ο Διόνυσος στους αρχαίους Έλληνες και η θεά της ζυθοποιίας Νινκάσι

των Σουμερίων. Στην αρχαία αιγυπτιακή κοινωνία το κρασί προορίζονταν για τις υψηλές κοινωνικά τάξεις και η μύρα για τα κατώτερα στρώματα, αλλά η κατάσταση μέθης θεωρούνταν ανάρμοστη. Οι αρχαίοι Αιγύπτιοι όπως και οι λαοί της Μεσοποταμίας τόνιζαν τη χρησιμότητα των αλκοολούχων ποτών σε διάφορες ιατρικές συνταγές.

Ο οίνος ήταν απαραίτητο στοιχείο στις εορταστικές εκδηλώσεις των αρχαίων Ελλήνων που συνήθιζαν να τον αραιώνουν με νερό. Ήταν όμως και συστατικό για τη φροντίδα πληγών στους πολέμους όπως προκύπτει από τα ομηρικά έπη. Μετά την κατάκτηση της Ελλάδας από τον Ρωμαίο τον παραγωγή κρασιού εξαπλώθηκε σε όλη τη ρωμαϊκή αυτοκρατορία. Την ίδια εποχή στη βόρεια Ευρώπη οι παραδόσεις των Βίκιγκς επέτρεπαν την υπερβολική κατανάλωση μύρας. Μετά την επικράτηση του χριστιανισμού το κρασί παρέμενε αποδεκτό καθώς χρησιμοποιήθηκε και από τον ίδιο τον αρχηγό της θρησκείας, εκφραζόταν όμως αντίθεση στην υπερβολική κατανάλωση (Μπέλος, 2015).

Στα ινδικά έπη αναφέρεται αρκετές φορές η χρήση του αλκοόλ παρόλο που τα κηρύγματα της θρησκείας ήταν αντίθετα στην κατανάλωση του. Έχουν βρεθεί συνταγές για παρασκευή κρασιού και αλκοολούχα ποτά που παράγονταν με απόσταξη, αν και σύμφωνα με άλλες πηγές, η μέθοδος της απόσταξης προήλθε από τους Άραβες. Όταν έκανε την εμφάνιση του ο βουδισμός, μία από τις εντολές του ήταν και η αποχή από το αλκοόλ. Στις γραφές του υπάρχουν αναφορές για τη βλαβερή δράση του και συνιστάται εκτός από την αποχή από τα οινόπνευματώδη ποτά (με εξαίρεση τη φαρμακευτική χρήση), και η αποφυγή πώλησής τους (Murthy, 2014).

Ο ισλαμισμός επίσης τηρεί μέχρι τις μέρες μας, αρνητική στάση απέναντι στην κατανάλωση αλκοόλ και στο κέρδος που βγαίνει από την πώληση του, αν και την εποχή της εισβολής των μουσουλμάνων στην Ινδία, υπήρχαν ηγεμόνες τους που ήταν επιρρεπείς στο ποτό.

Με την ανακάλυψη του νέου κόσμου το αλκοόλ αποκτά εξέχουσα θέση ανάμεσα στα περιζήτητα προϊόντα που εξαγουν πολλές ευρωπαϊκές χώρες. Το αλκοόλ θεωρείται ένα αγαθό που χάρη στο εμπόριο είναι δυνατή η προμήθειά του, όπως και άλλων υλικών από το «νέο κόσμο», όπως ξυλεία, καουτσούκ, φοινικέλαιο, ελεφαντόδοντο ακόμη και σκλάβοι (Hames, 2014).

Με την εμφάνιση απεσταγμένων ποτών κατά την εποχή της αποικιοκρατίας όπως το τζιν, το ρούμι, το

ουίσκι, ξεκινά η κατάχρηση του αλκοόλ και δημιουργείται ένα κοινωνικό θέμα ο αλκοολισμός. Πολλές φορές ενθαρρύνονταν η κατάχρηση οινοπνεύματος κυρίως σε όσους ασχολούνταν με βαριές εργασίες για να εκτελούν τα καθήκοντά τους αδιαμαρτύρητα. Στις αποικίες τα οινοπνευματώδη ποτά ήταν μέσο ελέγχου και εκμετάλλευσης Ινδιάνικων φυλών και Αφρικανών δούλων. Στο τέλος του δέκατου όγδοου αιώνα η υπερκατανάλωση αλκοόλ αρχίζει να αντιμετωπίζεται ως παθολογική κατάσταση από τους γιατρούς της εποχής. Το πρόβλημα της κατάχρησης οινοπνεύματος στην Αμερική οδήγησε στην Ποτοαπαγόρευση το 1919 όπου η διακίνηση και η πώληση αλκοόλ κηρύχθηκε παράνομη (Υφαντής, 1990).

Η χρήση αλκοόλ σε υπερβολικό βαθμό και η εξάρτηση από αυτό, αποτελεί ένα κοινωνικό πρόβλημα σε πολλές χώρες και στη σύγχρονη εποχή. Στην υπερβολική κατανάλωση συμβάλουν ο τρόπος ζωής, τα κοινωνικά πρότυπα που το προβάλλουν ως σημαντικό στοιχείο της καθημερινότητας και το χαμηλό κόστος των αλκοολούχων ποτών (Τζαβέλλας, 2006). Σημαντικοί κοινωνικοί παράγοντες που μπορεί να οδηγήσουν στον αλκοολισμό σύμφωνα με τους ειδικούς είναι η οικονομική δυσχέρεια, οι επαγγελματικές δυσκολίες, η ανεργία και η κοινωνική απομόνωση.

#### ΨΥΧΟΔΡΑΣΤΙΚΕΣ ΟΥΣΙΕΣ

Διάφορα φυτά με ψυχοδραστικές ουσίες καλλιεργήθηκαν από τον άνθρωπο σε πολλές κοινωνίες από τα πανάρχαια χρόνια είτε για θεραπευτική χρήση είτε για θρησκευτικές τελετές είτε για ψυχαγωγικούς λόγους.

Το πιο γνωστό φυτό με εξαρτησιογόνο δράση, η ινδική κάνναβη, ήταν γνωστό σε πολλούς λαούς κατά το παρελθόν σύμφωνα με τις αρχαιολογικές έρευνες. Κατά τη ρωμαϊκή εποχή πολλοί συγγραφείς αναφέρουν την αναισθητική δράση του φυτού και τη χρησιμότητα του στη θεραπεία ορισμένων παθήσεων όπως η υστερία, η επιληψία, η ημικρανία, οι ρευματισμοί, η αιμηνία και τα οιδήματα (Κουτσούκος, 2005).

Στην αρχαία Κίνα χρησιμοποιήθηκε για παραγωγή υφασμάτων και χαρτιού, σαν φάρμακο και αναισθητικό, ενώ οι σπόροι σαν τροφή. Σε κινέζικα κείμενα που έχουν σωθεί και αναφέρονται διάφορες παρενέργειες του φυτού όπου κάποιοι ασθενείς είχαν παραισθήσεις με υπερφυσικά όντα. Η κινέζικη ιατρική ακόμη και σήμερα συνιστά τους σπόρους του φυτού σαν καθαρτικό, ενώ στο Νεπάλ παράγεται μαγειρικό λάδι από τους αυτούς.

Στην Ινδία σύμφωνα με τις αρχαίες ιερές γραφές εκτός από φαρμακευτική και θρησκευτική χρήση, είχε και ψυχαγωγικό σκοπό. Στο Θιβέτ η κάνναβη συγκαταλέγονταν ανάμεσα στα ιερά φυτά αν και αναφορές για τον τρόπο χρήσης είναι ελάχιστες.

Σύμφωνα με αναφορές σε αρχαία κείμενα, η κάνναβη με τη μορφή λιβανιού χρησιμοποιήθηκε από τους Ασσύριους για θεραπευτικούς σκοπούς και για την καταπολέμηση της μαγείας. Οι Πέρσες γνώριζαν τις

ιδιότητές του φυτού, ενώ οι Σκύθες στις τελετουργίες συνήθιζαν να εισπνέουν τους ατμούς από την καύση της κάνναβης. Στο μεσαίωνα διαδόθηκε η καλλιέργεια της στην μέση Ανατολή και χρησιμοποιήθηκε από τους Άραβες θεραπευτές για ιατρικούς σκοπούς.

Οι Αφρικανοί που μεταφέρθηκαν και πουλήθηκαν σαν σκλάβοι στην Αμερική, διέδωσαν την κάνναβη στην Νότια Αμερική όπου κυριάρχησε στις θρησκευτικές τελετουργίες αλλά και σαν θεραπεία για τον πονόδοντο. Στην Ευρώπη και Αμερική αρχικά καλλιεργήθηκε για τη φαρμακευτική της ιδιότητα, ενώ στο εικοστό αιώνα ξεκίνησε να καταναλώνεται για χαλάρωση και ευχαρίστηση. Όταν ανακαλύφθηκε η εθιστική της δράση και η τοξικότητα ήρθε η απαγόρευση του φυτού. Η θεραπευτική χρήση επανέρχεται τις τελευταίες δεκαετίες καθώς αποδείχθηκε ότι συμβάλλει στη μείωση του πόνου σε χρόνιες ασθένειες κάτω από ιατρική παρακολούθηση (Zuardi, 2006)).

Σήμερα επιλέγεται το κάπνισμα της κάνναβης για λόγους χαλάρωσης από άτομα όλων των ηλικιών και των τάξεων. Η χρήση της κάνναβης δεν είναι επιτρεπτή από τη νομοθεσία, των περισσότερων κρατών. Ελάχιστες χώρες διαφοροποιούνται, με πιο γνωστό το παράδειγμα της Ολλανδίας όπου δεν υπάρχει αρνητική στάση από το κοινωνικό σύνολο απέναντι στους χρήστες (Καλτσουδής, 2007).

Τα παράγωγα κάνναβης είναι η μαριχουάνα και το χασίς. Η μαριχουάνα παρασκευάζεται από όλα τα μέρη του φυτού που αποξηραίνονται και το χρώμα της είναι κυρίως πράσινο. Το χασίς (αραβική λέξη που σημαίνει ξερό χόρτο), παρασκευάζεται από τα φύλλα της κάνναβης.

Μια άλλη ουσία παραγόμενη από το φυτό κόκα, η κοκαΐνη, το οποίο φυτρώνει στην οροσειρά Άνδεις στην Νότιο Αμερική. Μπορεί να εισαχθεί στον οργανισμό με πολλούς τρόπους:

- επάλειψη με πρόκληση αναισθησίας στο σημείο που εφαρμόζεται
- από το στόμα
- σε ενέσιμη μορφή
- με εισπνοή από τη μύτη

Οι ιθαγενείς των Άνδεων, μασούσαν τα φύλλα της ιθαγενούς σε πείνα, δίψα και σκληρή εργασία. Επίσης κατασκεύαζαν ρόφημα από το φυτό, ενώ ήταν απαραίτητο στοιχείο σε θρησκευτικές τελετές. Από τους Ευρωπαίους γιατρούς χορηγήθηκε αρχικά σαν αγωγή κατά της κατάθλιψης και του στρες λόγω της ευφορίας που προκαλεί. Στη σύγχρονη εποχή χρησιμοποιείται για ψυχαγωγικούς λόγους με εισπνοή της σκόνης. Από τα φύλλα κόκας παράγεται και το κρακ που μπορεί να καπνιστεί, είναι φθηνότερο, με εντονότερη εξάρτηση και περισσότερο βλαβερό (Μισουρίδου, 2015). Η χρήση και των δύο δεν είναι επιτρεπτή.

Ένα άλλο από τα πιο γνωστά φυτά με εξαρτησιογόνες ουσίες είναι το όπιο, που παράγεται από το φυτό υπονόσος μηκών (παπαρούνα papaver). Η προέλευση του ονόματος του είναι από την αρχαιοελληνική λέξη οπός που σημαίνει χυμός καθώς συνήθιζαν να χαράζουν

τον καρπό και να βγάξουν το χυμό.

Η καλλιέργεια του ήταν γνωστή ακόμη από την νεολιθική εποχή. Σύμφωνα με αρχαιολόγους το φυτό ήταν διαδεδομένο στους αρχαίους Κρήτες, Μικηναίους, Κύπριους και Φοίνικες (Αρμένη, 2010). Καλλιεργήθηκε στη Μεσοποταμία και την Αίγυπτο όπως προκύπτει από κείμενα σε παπύρους και στις γραφές των Σουμερίων και της βασιλικής βιβλιοθήκης της Βαβυλώνας του Ασσυρμανιπάλ. Θεωρούνταν αναλγητικό ηρεμιστικό και φάρμακο για πολλές ασθένειες σαν μείγμα με άλλα βότανα, χορηγούμενο ακόμη και σε παιδιά.

Σε αρχαία ελληνικά κείμενα φαίνεται πως πολλοί γιατροί και φιλόσοφοι γνώριζαν όχι μόνο τη θεραπευτική δράση αλλά και τις παρενέργειες του φυτού. Σύμφωνα με κάποιους μύθους η θεά Δήμητρα είχε χρησιμοποιήσει το χυμό του φυτού καθώς έψαχνε την κόρη της Περσεφόνη και ξέχασε τη θλίψη της, ενώ έχουν βρεθεί και αγαλματίδια της θεάς που την αναπαριστούν να το κρατά. Αναφορές υπάρχουν και στα ομηρικά έπη όπου γίνεται ανάμειξη οπίου με κρασί για την λησμονιά της θλίψης. Όταν Ρωμαίοι κατέκτησαν την Ελλάδα άρχισαν να το χρησιμοποιούν για θεραπευτικούς και θρησκευτικούς σκοπούς, αλλά και σαν δηλητήριο σε μεγάλη δοσολογία. Σαν μέσο θανάτου χρησιμοποιήθηκε τόσο σε αυτοκτονίες όσο και σε εξολόθρευση αντιπάλων όπως αναφέρουν ιστορικοί της εποχής (Boon, 2013).

Στα μεσαιωνικά χρόνια η χρήση του οπίου στην Ευρώπη περιορίστηκε λόγω της καταχώρησης του από τη χριστιανική θρησκεία στα φυτά που είχαν συνδυαστεί με τελετές μαγείας. Χρησιμοποιήθηκε όμως εκείνη την εποχή από τους Άραβες ως αναισθητικό μαζί με άλλα φυτά σε χειρουργικές επεμβάσεις.

Κατά την Αναγέννηση η μελέτη των αρχαιοελληνικών και ρωμαϊκών κειμένων ξαναφέρει ιατρικές πρακτικές των αρχαίων χρόνων στην καταπράυνση του πόνου όπως η χρήση του οπίου. Φαίνεται όμως πως γνωστή είναι πλέον και η επικινδυνότητα του. Παρόλα αυτά όμως κατά τον 18ο και 19ο αιώνα ένα παράγωγο του οπίου το λάβδανο χορηγούνταν πολύ συχνά σαν φάρμακο από τους γιατρούς της εποχής. Σήμερα στην ιατρική χρησιμοποιούνται παράγωγα του οπίου όπως η μορφίνη σαν αναλγητικά για την αντιμετώπιση του έντονου πόνου σε ανίστες παθήσεις, μετεγχειρητικά και σε μεγάλα τραύματα. (Παπαχατζάκη, 2011).

Όταν ο καπνός αρχίζει άρχισε να εισάγεται στα περισσότερα μέρη του πλανήτη, έφερε και ένα νέο τρόπο χρήσης, το κάπνισμα του οπίου σαν μέσο χαλάρωσης και διασκέδασης, το οποίο διαδόθηκε γρήγορα σε όλο τον κόσμο.

Εκτός από αυτές που είναι γνωστές από το παρελθόν στα σημερινά χρόνια εμφανίστηκαν και νέες ουσίες που επιδρούν στην ψυχική διάθεση. Σαν διεγερτικές ουσίες χρησιμοποιήθηκαν πριν από μερικές δεκαετίες οι αμφεταμίνες αρχικά για θεραπευτικούς σκοπούς και κατόπιν επειδή έδιναν έντονη ενέργεια και αντοχή καθώς και ελάττωση της όρεξης. Παρόλο που εδώ και αρκετά χρόνια οι παρενέργειες τους έχουν γίνει γνωστές και η χρήση τους δεν είναι πλέον επιτρεπτή, οι χρήστες

μπορούν να τις προμηθευτούν παράνομα χωρίς ιατρική συνταγή.

Επίσης παρατηρείται το φαινόμενο (σε νεαρές ηλικίες κυρίως) να προσπαθούν να νιώσουν αισθήματα ευφορίας με τις αναθυμιάσεις από παράγωγα πετρελαίου, καθαριστικών, βαφών, χημικών διαλυτών, κόλλας ή αεροζόλ. Σε υπερβολικές όμως δόσεις υπάρχει ο κίνδυνος σοβαρής βλάβης του μυελού των οστών, του εγκεφάλου, του ήπατος και του ανοσοποιητικού συστήματος (Παπά, 2017).

Στις περισσότερες σύγχρονες κοινωνίες αν και είναι ευρέως γνωστό πως οι ναρκωτικές ουσίες προκαλούν εξάρτηση, βλάβες στον οργανισμό και η χρήση τους δεν είναι αποδεκτή ούτε νόμιμη, υπάρχουν πολλά άτομα που καταφεύγουν σε αυτές για ψυχαγωγικούς λόγους.

Οι χρήστες παράνομων ουσιών, πολύ συχνά σχηματίζουν ομάδες μεταξύ τους και δημιουργούν ένα είδος άτυπου δικτύου μεταξύ τους, σύμφωνα με το οποίο τα μέλη τους ακολουθούν ένα συγκεκριμένο τρόπο συμπεριφοράς στις χειρονομίες, την ομιλία, το περπάτημα, την σκέψη, την ένδυση, το είδος μουσικής, την τέχνη, τα σύμβολα και τις αξίες. Τα μέλη κάθε ομάδας έχουν ένα τελετουργικό τρόπο χρήσης μιας ουσίας.

Υπάρχουν όμως και άτομα που αν και έχουν όμως εθιστεί σε κάποια ουσία, δεν συμμετέχουν σε τέτοιες ομάδες, προσπαθούν και συνήθως καταφέρνουν να διατηρήσουν κρυφή από τον περίγυρο τους την εξάρτηση αυτή. Συχνά οι ουσίες που επιλέγουν είναι νόμιμες όπως φάρμακα με ισχυρή αναλγητική ή αγχολυτική δράση δράση (White, 1996).

## ΚΑΠΝΙΣΜΑ

Ένα άλλο φυτό που έχει εξαρτησιογόνο δράση, αλλά η χρήση του δεν είναι παράνομη είναι ο καπνός. Η συνήθεια του καπνίσματος εκτός από τον εθισμό θεωρείται υπεύθνη και για πολλά σωματικά προβλήματα υγείας.

Πρόέρχεται από την Αμερική όπου πολλές φορές ιθαγενών το θεωρούσαν ιερό φυτό. Οι Ινδιάνοι της βόρειας Αμερικής πίστευαν πως με αυτό τον τρόπο μπορούσαν να εκδιωχθούν τα κακόβουλα πνεύματα και να θεραπευτούν διάφορες μολύνσεις. Το κάπνισμα ήταν απαραίτητο στοιχείο στην σφράγιση συμφωνιών φιλίας ή πριν την απόφαση για πόλεμο (Rounds et al, 2010).

Κάποιοι ιστορικοί και εθνογράφοι αναφέρουν ινδιάνικες κοινωνίες που συνήθιζαν να χρησιμοποιούν ένα μείγμα καπνού με φυτά που είχαν παραισθησιογόνο δράση σε τελετουργίες (Gutman, 2003).

Στην κεντρική Αμερική σε δύο λαούς που ανέπτυξαν σπουδαίους πολιτισμούς, τους Μάγιας και τους Αζτέκους, εκτός από τελετουργική και θεραπευτική χρήση, το κάπνισμα συνθηζόταν και με σκοπό την ευχαρίστηση. Επιπλέον για τους Αζτέκους ήταν απαραίτητο κατά τη διάρκεια θυσίας αιχμαλώτων στο θεό Tezcatlipoca (Gately, 2007)

Πιθανολογείται πως η χρήση του καπνού στους Μάγιας ξεκίνησε από τους ιερείς σε θρησκευτικές τελετές και τους θεραπευτές της φυλής. Πολλά αρχαιολογικά

ευρήματα απεικονίζουν θεότητες και πρόσωπα με υψηλή κοινωνική θέση να καπνίζουν (Robicsek, 2004).

Μετά την ανακάλυψη της Αμερικής ο καπνός διαδόθηκε σε όλο τον κόσμο. Μεταφέρθηκε στην Ευρώπη από τους Ισπανούς και τους Πορτογάλους, ενώ οι Άγγλοι τον ανακάλυψαν όταν λεηλατούσαν τα ισπανικά πλοία. Αρχικά προοριζόταν για τις βασιλικές αυλές και για τα υψηλά κοινωνικά στρώματα λόγω του υψηλού κόστους (Musk et al, 2003).

Αρχικά η συνήθεια του καπνίσματος όχι μόνο δεν θεωρούνταν βλαβερή αλλά αποδίδονταν και θεραπευτικές ιδιότητες στο φυτό. Στα μέσα του δεκάτου ογδόου δημιουργούνται τα πρώτα τσιγάρα. Το κάπνισμα έλαβε μεγάλες διαστάσεις αρχικά στο ανδρικό φύλο και στο γυναικείο μετά το β' παγκόσμιο πόλεμο.

Οι έρευνες των τελευταίων δεκαετιών έχουν δείξει πως η χρήση του καπνού σχετίζεται με την εμφάνιση ασθενειών όπως ο καρκίνος ή οι καρδιοπάθειες όχι μόνο για τους ίδιους τους καπνιστές αλλά και όσους βρίσκονται στο ίδιο χώρο και γίνονται παθητικοί καπνιστές. Η επιστημονική κοινότητα οργανώνει συνεχώς ενημερωτικές καμπάνιες και λαμβάνονται μέτρα περιορισμού του καπνίσματος σε πολλές χώρες, ωστόσο δεν έχει σημειωθεί μείωση των καπνιστών παγκοσμίως (Καφρίτσα, 1996).

#### ΕΞΑΡΤΗΣΗ ΑΠΟ ΤΥΧΕΡΑ ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

Ένας διαφορετικός εθισμός που δεν οφείλεται σε αλκοόλ ή ουσίες είναι η εξάρτηση από τα τυχερά παιχνίδια, που σύμφωνα με ιστορικές πηγές απαντώνται στους περισσότερους λαούς, σχεδόν σε κάθε εποχή. Πολλά εργαλεία και όπλα χρησιμοποιήθηκαν για στοιχήματα όπως ακόντια, βέλη, ράβδοι, κόκαλα, πέτρες και ζάρια. Τα επιτραπέζια παιχνίδια ήταν γνωστά στους αρχαίους Αιγύπτιους καθώς έχουν σωθεί ευρήματα που απεικονίζουν πρόσωπα να παίζουν ένα παιχνίδι που ονομάζεται σένετ. Στη λεκάνη της Μεσογείου οι ανασκαφές έχουν φέρει στο φως στοιχεία για τυχερά παιχνίδια σε πολλές περιοχές (Ferentzy et al, 2013). Ζάρια και πίνακες στοιχημάτων βρέθηκαν αρχαία Κρήτη, στην Ινδία, στη Μεσοποταμία στην πόλη Ουρ και στους Χετταίους (οι οποίοι στοιχημάτιζαν σε ιπποδρομίες), ενώ σε κάποιες ασιατικές και αραβικές φυλές για να παρθούν αποφάσεις υπήρχε η συνήθεια να ρίχνουν ένα νόμισμα (Mc Millen, 2005).

Τα ζάρια ήταν επίσης γνωστά στους αρχαίους Ρωμαίους και Ετρούσκους. Στην αρχαία Ελλάδα και Ρώμη χρησιμοποιούνταν για στοιχήματα ένα παιχνίδι που θυμίζει τη ρουλέτα, με τροχούς που είχαν πάνω αριθμούς.

Η λοταρία (κλήρωση λαχρών) ξεκίνησε από την ρωμαϊκή εποχή χρησιμοποιούμενη σε δικαστήρια για να αποφασιστεί η ενοχή κάποιου, ή η εκλογή πολιτικών προσώπων. Η επικρατέστερη άποψη είναι πως η χαρτοπαίξια ξεκίνησε από την Κίνα, ενώ Ρωμαίοι και Έλληνες συγγραφείς περιγράφουν τις αρματοδρομίες και ιπποδρομίες οι οποίες παρέμειναν αγαπητό θέαμα και στα βυζαντινά χρόνια.

Σύμφωνα με τον αμερικάνικη καταγωγή

ανθρωπολόγο Kroeber, υπήρχαν και λαοί που τα τυχερά παιχνίδια τους ήταν μια άγνωστη δραστηριότητα όπως ορισμένες φυλές στην Αυστραλία, την Μελανησία, την Πολυνησία, την Ινδονησία, την νότια Αμερική και τη Σιβηρία (Ζουραβλιοβα, 2009).

Αναφέρεται πως κάποιες ιστορικές προσωπικότητες είχαν ροπή προς τα τυχερά παιχνίδια όπως ο Κλαύδιος, ο Νέρωνας, ο Καλιγούλας, ο Βολταίρος, η Μαρία Αντουανέτα και ο Ντοστογιέφσκι (Πιπεροπούλου 2010).

Η ραγδαία τεχνολογική ανάπτυξη των τελευταίων δεκαετιών και η εύκολη πρόσβαση όλων σχεδόν των ηλικιών σε αυτή, έφεραν μια ένα νέο είδος εξάρτησης: του εθισμού στο διαδίκτυο. Αν και κανένα διαγνωστικό εγχειρίδιο δεν την έχει ταξινομήσει επίσημα, πολλοί ερευνητές πιστεύουν πως είναι μια παθολογική συμπεριφορά καθώς επηρεάζει αρνητικά επαγγελματικές ή σχολικές υποχρεώσεις και την κοινωνική ζωή των ατόμων που ασχολούνται υπερβολικά με το διαδίκτυο, όπως συμβαίνει με την κατάχρηση ουσιών και αλκοόλ ή την ενασχόληση με τα τυχερά παιχνίδια (Λιούπη, 2018).

#### ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το πολιτισμικό περιβάλλον καθορίζει τι είναι αποδεκτό ή όχι και επηρεάζει τις συμπεριφορές των ατόμων που ζουν σε μια κοινωνία. Αυτό ισχύει και για περιπτώσεις που μπορεί να αποδειχθούν βλαβερές και επικίνδυνες όπως ή αποδοχή των εξαρτησιογόνων ουσιών και συμπεριφορών.

Όπως προκύπτει από ιστορικά στοιχεία σε κάθε κοινωνία καλλιεργούνταν φυτά από τα οποία παράγονταν αλκοολούχα ποτά και ψυχοτρόπες ουσίες. Αν συχνά χρησιμοποιούνταν σε λατρευτικές τελετές και σαν συστατικά ιατρικών σκευασμάτων, η χρήση τους και για ψυχαγωγικούς σκοπούς ήταν αποδεκτή σε πολλούς πολιτισμούς. Σαν μέσο ψυχαγωγίας ήταν επιτρεπτές ορισμένες κοινωνικές δραστηριότητες που οδηγούσαν σε εθισμό όπως τα τυχερά παιχνίδια.

Ωστόσο οι αντιλήψεις, οι προκαταλήψεις και οι αξίες που κυριαρχούσαν σε κάθε πολιτισμό έπαιζαν σημαντικό ρόλο για την αποδοχή ή την απόρριψη της κάθε ουσίας ή συμπεριφοράς και την αντιμετώπιση των χρηστών από το κοινωνικό σύνολο και την νομοθεσία. Επίσης η στάση που τηρεί η κάθε θρησκεία σε αυτά τα θέματα, επηρεάζει τις αντιλήψεις των πιστών της και την αποχή τους ή όχι από τα εξαρτησιογόνα.

Αν και οι περισσότερες θρησκείες σήμερα αποδοτούνται αρνητικά απέναντι στις εξαρτησιογόνες ουσίες, οι επιστήμονες επισημαίνουν την επικινδυνότητα τους και οι νομοθεσίες των περισσότερων χωρών απαγορεύουν την χρήση τους (με εξαίρεση τη φαρμακευτική χρήση) πολλά άτομα καταφεύγουν σε αυτές για ανακούφιση από την πίεση της καθημερινότητας.

Αλλά και τα νόμιμα μέσα ψυχαγωγίας και χαλάρωσης όπως το αλκοόλ, το κάπνισμα και τα τυχερά παιχνίδια αποδεκτά στις περισσότερες κοινωνίες, σε όλες σχεδόν τις εποχές οδηγούν πολλούς ανθρώπους στην εξάρτηση.

**ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ**

- Booth Martin, «Opium a history», New York: St Martins press, 2013, available at: [https://books.google.gr/books?id=HXGzAAAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=el&source=gbs\\_atb#v=onepage&q&f=true](https://books.google.gr/books?id=HXGzAAAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=el&source=gbs_atb#v=onepage&q&f=true)
- Hames Gina, Alcohol in word history, Routledge London and New York, 2014 (2th edition), available at: [https://books.google.gr/books?hl=el&lr=&id=XPNTBAAQAQBA-J&oi=fnd&pg=PP1&dq=colonialism+an+alcohol&ots=6R4yewcmG1&sig=bvFTm4Co2xxbqkqgdgSSx8Xr0bk8&redir\\_esc=y#v=onepage&q=colonialism%20an%20alcohol&f=false](https://books.google.gr/books?hl=el&lr=&id=XPNTBAAQAQBA-J&oi=fnd&pg=PP1&dq=colonialism+an+alcohol&ots=6R4yewcmG1&sig=bvFTm4Co2xxbqkqgdgSSx8Xr0bk8&redir_esc=y#v=onepage&q=colonialism%20an%20alcohol&f=false)
- Ferentzy peter. Turner Nigel E., The history of problem gambling, temperance, substance abuse, medicine and metaphors, Springer, New York, 2013, available at: <https://books.google.gr/books?id=gZIAAAAAQBAJ&pg=PA5&dq=history+of+gambling&hl=el&sa=X&ved=2ahUKewjFgMSi-rXyAhUQN0wKH-boJB4U4ChDoATACegQlBhAC#v=onepage&q=history%20of%20gambling&f=false>
- Gately Iain, «Tobacco: A Cultural History of How an Exotic Plant Seduced Civilization», Grove press N.York2007, available at: <https://books.google.gr/books?hl=el&lr=&id=x41jVoc-j05EC&oi=fnd&pg=PA1&dq=tobacco++and+civilization&ots=ti-7tAPyXqw&sig=tNDtoCR9tLL6>
- Gutman Jordan, Tobacco in history.: the culture of dependence, Routledge London and New York, 2003, available at: [https://books.google.gr/books?hl=el&lr=&id=11WKAQAQBA-J&oi=fnd&pg=PP1&dq=tobacco+history&ots=m4pW0bEsv-v&sig=oQQuqDJFPuAxdX0zL00sW8kU9WM&redir\\_esc=y#v=onepage&q=tobacco%20history&f=false](https://books.google.gr/books?hl=el&lr=&id=11WKAQAQBA-J&oi=fnd&pg=PP1&dq=tobacco+history&ots=m4pW0bEsv-v&sig=oQQuqDJFPuAxdX0zL00sW8kU9WM&redir_esc=y#v=onepage&q=tobacco%20history&f=false)
- Mc Millen Jan, Understanding gambling; history, concept and theories, in Mc Millen Jan Gambling cultures, studies in history and interpretation, Routledge London and New York 2005, available at: [https://books.google.gr/books?hl=el&lr=&id=kUSIAgAAQBA-J&oi=fnd&pg=PP1&dq=gambling+addiction+history&ots=WEO-E6Gb\\_3w&sig=lthgnYpItrbqg\\_t901VHpnB60A&redir\\_esc=y#v=onepage&q=gambling%20addiction%20history&f=false](https://books.google.gr/books?hl=el&lr=&id=kUSIAgAAQBA-J&oi=fnd&pg=PP1&dq=gambling+addiction+history&ots=WEO-E6Gb_3w&sig=lthgnYpItrbqg_t901VHpnB60A&redir_esc=y#v=onepage&q=gambling%20addiction%20history&f=false)
- Musk William Arthur, Hubert de Klerk Nikolas, History of tobacco and health, Respirology, volume8, issue 3, September, 2003, available at: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1046/j.1440-1843.2003.00483>
- Murthy Pratima, Culture and alcohol use in India, Word cultural psychiatry research view, 2015, available at: <https://www.worldculturalpsychiatry.org/wp-content/uploads/2019/08/4-Culture-V10N1.pdf>
- Pounds Brown Virginia, Owens Laurella, «The world of the Southern Indians», New South Books, Alabama, 2010, available at: <https://books.google.gr/books?id=XQrvBL3eq8kC&pg=PA48&lp-g=PA48&dq=tobacco+in+indians+and+piece&source>
- Robicsek Francis, «Ritual smoking in central America», ed. Sander L. Gilman, Zhu Xun, «Smoke: A Global History of Smoking» Reaktion Books, 2004, available at: [https://books.google.gr/books?hl=el&lr=&id=mM5bYb\\_uVcwC&oi=fnd&pg=PA9&dq=mayas+and+smoke&ots=TucAwRf-N-&sig=5kx3580P2bRSkjMseKYBSsCqjk&redir\\_esc=y#v=onepage&q=mayas%20and%20smoke&f=false](https://books.google.gr/books?hl=el&lr=&id=mM5bYb_uVcwC&oi=fnd&pg=PA9&dq=mayas+and+smoke&ots=TucAwRf-N-&sig=5kx3580P2bRSkjMseKYBSsCqjk&redir_esc=y#v=onepage&q=mayas%20and%20smoke&f=false)
- White William L., Pathways, Forma the culture of addiction to the culture of recovery, Hazelden Minnesota, 1996 available at: [https://books.google.gr/books?hl=el&lr=&id=URPvb4v3Fh4C&oi=fnd&pg=PR19&dq=addiction+and+culture&ots=VcPQH\\_Vn-5F&sig=eaSttgXZYsG29VP5iBsEJWQubY&redir\\_esc=y#v=onepage&q=addiction%20and%20culture&f=false](https://books.google.gr/books?hl=el&lr=&id=URPvb4v3Fh4C&oi=fnd&pg=PR19&dq=addiction+and+culture&ots=VcPQH_Vn-5F&sig=eaSttgXZYsG29VP5iBsEJWQubY&redir_esc=y#v=onepage&q=addiction%20and%20culture&f=false)
- Zuardi Antonio Waldo, History of cannabis as a medicine: a review, Brazilian Journal of Psychiatry, São Paulo, June 2006, available at: <https://www.scielo.br/j/rbp/a/ZcwCkpVxkDVRdybmgGGd5N-N/?lang=en>
- Αρμένη Κ., Η ιστορία της αναλγησίας στην Ελλάδα από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα, Ιωάννινα 2010, διδ. διατρ. available at: <https://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/22211#page/14/mode/2up> ανάκτηση 21-09-2021
- Ζουραβλιοβα Ιρίνα, Η ενασχόληση με τα τυχερά παιχνίδια ως μια δυναμική ψυχοκοινωνική διαδικασία στο πλαίσιο των σύγχρονων κοινωνιών: το παράδειγμα της ελληνικής κοινωνίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών 2009., διδ. διατρ. available at: <https://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/19881?lang=el#page/16/mode/2up>
- Καλτσούδης, Κωνσταντίνος, «Προγράμματα πρόληψης ουσιών εξάρτησης στα πλαίσια της αγωγής υγείας στην εκπαίδευση», 2007, Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο, Αθηνών, σελ. 165, 172, διδ. διατρ. available at: <http://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/18603#page/1/mode/2up>
- Καφρίτσα Παναγιώτα, Τεκμηρίωση του παθητικού καπνίσματος στα παιδιά και οι επιπτώσεις του στη νοσηρότητα από το αναπνευστικό σύστημα, ΕΚΠΑ 1996, διδ. διατρ. available at: <https://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/6102?lang=el#page/20/mode/2up>
- Κουτσούκος Γρηγόρης, Ιστορία της χειρουργικής αναισθησίας κατά τη βυζαντινή περίοδο, ΕΚΠΑ, 2005, διδ. διατρ. available at: <https://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/22946?lang=el#page/76/mode/2up>
- Λιούπη Χρυσάνθη, Έφηβοι και διαδίκτυο: ψυχική υγεία, υπερβολική χρήση και ο ρόλος της οικογένειας, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, 2018, διδ. διατρ. available at: <https://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/43974?lang=el#page/18/mode/2up>
- Λώλα Κωνσταντίνα, «Ιστορική αναδρομή της θεραπείας του πόνου», Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, διδ. διατρ. αναρτημένο στην ιστοσελίδα: <http://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/18594#page/110/mode/2up>
- Μισουρίδου, Ευδοκία, «Εξαρτησιογόνες ουσίες», αποθετήριο Κάλιππος, 2015, available at: <https://repository.kallipos.gr/pdfviewer/web/viewer.html?file=/bitstream/11419/3111/1/%ce%9a%ce%b5%cf%86%ce%ac%ce%bb%ce%b1%ce%b9%ce%bf%202.pdf>
- Μπέλος Στέφανος, Χρήση αλκοόλ και ψυχικές διαταραχές στην πρωτοβάθμια φροντίδα υγείας και στην κοινότητα, Ιωάννινα 2015, διδ. διατρ., available at: <https://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/39608?lang=el#page/24/mode/2up>
- Παππά Αναστασία, Ποιότητα ζωής ατόμων με ουσιοεξάρτηση: συγκριτική εκτίμηση από ασθενείς, συγγενείς και επαγγελματίες ψυχικής υγείας, ΕΚΠΑ 2016 διδ. Διατρ., available at: <https://phdtheses.ekt.gr/eadd/handle/10442/38429>
- Σπύρου Σταμάτιος, Διακίνηση και διακινητές κοκαΐνης: ερευνητική και θεωρητική προσέγγιση: ορθολογιστική επιλογή, ΕΚΠΑ 2007 διδ. διατρ. available at: <https://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/20418?lang=el#page/60/mode/2up>
- Παπακατζάκη Μαρία- Μάρθα, Πρόληψη της εξάρτησης από τη μορφίνη έπειτα από υπερέκφραση της πρωτεΐνης RG59 στον εγκέφαλο, Κρήτη 2011, διδ. διατρ., available at: <https://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/30428?lang=el#page/38/mode/2up> ανάκτηση 23-9-2021
- Πιπεροπούλου Α., Ψυχολογικοί παράγοντες της εξάρτησης από χρηματιστηριακές συναλλαγές και τυχερά παιχνίδια, Αθήνα, Πάντειο, 2010, διδ. διατρ. available at: <https://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/19880?lang=el#page/18/mode/2up>
- Τζαβέλλας, Ηλίας, «Μελέτη της ψυχοπαθολογίας η οποία συνδέεται με κατάχρηση-εξάρτηση οινόπνευματος προ- και μετά τη διαδικασία απεξάρτησης», Αθήνα 2006, διδ. διατρ. available at: <https://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/24504#page/54/mode/2up>
- Υφαντής Θωμάς, Οινόπνευματώδη ποτά και μαθητικόσμος, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων 1990, διδ. διατρ. available at: <https://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/1329?lang=el#page/20/mode/2up>

## Addiction and cultural environment: perceptions for dependence throughout centuries

Chrysoula Triantafillou

Nurse, Psychiatric Hospital of Thessaloniki

### ABSTRACT

Since prehistoric times, man began to discover the properties of plants. As archaeological research shows, in every culture plants were cultivated for many purposes: pain relief, religious rituals, relaxation and entertainment. Some of them were attributed supernatural or healing properties depending on the beliefs that prevailed in each era and culture. However, products made from these plants such as alcoholic beverages and psychoactive substances have been shown to be addictive and harmful to health. It has also been observed since ancient times that people also developed addiction to behaviors such as gambling. Addiction is a phenomenon that has been studied in various fields such as science, art and philosophy. People resort to using legal and illegal substances to get relief from their problems or to relax from the pressures of everyday life.

The present study is based on the systematic bibliographic review of Greek and foreign literature, with a view to highlight the effect of the cultural environment in the use of psychoactive substances, alcohol and addictive behaviors. The search was made through reliable electronic data bases in books, manuals, articles, conference proceedings, doctoral theses and essays.

Nowadays, although it is known that alcohol and substances cause not only addiction but also many physical health problems, their consumption has not limited, on the contrary, it has reached threatening proportions. Although in most countries drugs are illegal and alcohol consumption and gambling are not allowed to minors, their use begins at a younger age and is one of the greatest social problems of modern times.

**Key words:** addiction, dependence, cultural environment

Corresponding author: Chrysoula Triantafillou  
e-mail: doratarosa@hotmail.gr

Date of submission: 09/01/2022  
Publication date: March 2024

Citation: Triantafillou C. (2024). Addiction and cultural environment: perceptions for dependence throughout centuries. *Hellenic Journal of Nursing Science* 17(1): 26-32, <https://doi.org/10.24283/hjns.202413>